

Zpráva o realizaci Záchraného programu sysla obecného (*Spermophilus citellus*) v ČR v roce 2010

V následujícím přehledu jsou uvedeny aktivity, které proběhly v rámci realizace záchraného programu v roce 2010. U jednotlivých opatření je kurzivou uveden plán činností, který byl navržen v realizačním projektu (dále „RP“) pro rok 2010 a v návaznosti je uvedena realizace činností v tomto roce. Číslování jednotlivých kapitol respektuje a odkazuje k členění v ZP.

3.1 Péče o biotop

3.1.1 Zajištění managementu lokalit výskytu sysla

RP:

V roce 2010 bude zajištěn management na většině z hlediska početnosti významných lokalit výskytu sysla obecného. Management na vybraných lokalitách bude financován ze dvou dotačních programů: Program péče o krajinu a „Norské fondy“. Kosení či pastva nebudou zajištěny především na lokalitách, na kterých mají syslí kolonie netypicky roztroušený výskyt ve značně heterogenním prostředí vinic, sadů a zahrad. V takových podmínkách není možné ani smysluplné zavést jednotný a pravidelný management. Konkrétně se jedná o lokality Újezd u Brna, Velké Pavlovice, Čejč, Svatobořice-Mistřín a Jaroslavice.

Realizace:

V roce 2010 byl zajištěn management na většině z hlediska početnosti kolonií sysla významných lokalit, a to ze tří dotačních programů (viz tab. 1, 2, 3). Kosení či pastva nebyly zajištěny především ve značně heterogenním prostředí vinic, sadů a zahrad, tedy převážně na jižní Moravě (Újezd u Brna, Velké Pavlovice, Čejč, Svatobořice-Mistřín a Jaroslavice).

Management na vybraných lokalitách byl financován z těchto dotačních programů:

- A. Program péče o krajinu - PPK** (viz tab. 1) - na organizačním zajištění managementu se podíleli garanti jednotlivých lokalit, pracovníci středisek a správ AOPK ČR.
- B. „Norské fondy“** (viz tab. 2) - management byl z tohoto programu zajištěn na celé nebo na části plochy lokality (v roce 2011 čerpaly převážně aerokluby na management letišť)
- C. Majetek státu - MaS** (viz tab. 3) - z tohoto dotačního programu byla zajištěna část managementu lokality Rané.

Tab.1: Přehled lokalit, na kterých byl management financován z dotačního titulu PPK.

Lokalita	Opatření	Smlouvu zajišťoval/a	Organizace
Bořitov	Kosení	Stanislav Koukal	AOPK Brno
Břeclav	Kosení	Stanislav Koukal	AOPK Brno
Jamolice	Kosení, zatravnění	Stanislav Koukal	AOPK Brno
Letňany	Kosení	Jaroslav Veselý	SCHKO Č. Kras
Loděnice	Kosení	Jaroslav Veselý	SCHKO Č. Kras
Mohelno	Pastva, kosení	Martin Hobza	AOPK H. Brod
Roudnice n/L	Kosení	Renata Michalegová	AOPK Ústí n/L
Kyjov-Milotice	Kosení	Stanislav Koukal	AOPK Brno
Miroslav	Kosení	Stanislav Koukal	AOPK Brno

Tab. 2: Přehled lokalit, na kterých byl management v roce 2010 financován z „Norských fondů“

Lokalita	Opatření	Období	Výzva
Raná-Hrádek	Kosení	2009-2010	1.
Brno-Medlánky	Kosení	2009-2010	1.
Raná	Kosení, odkřoviňování	2009-2010	2.
Kolín	Kosení	2009-2010	2.
Hodkovice nad Mohelkou	Kosení	2009-2010	2.
Vyškov	Kosení	2010	2.

Tab. 3: Přehled lokalit, kde byl management financován z dotací na údržbu majetku státu (MaS)

Lokalita	Opatření	Smlouvu zajišťoval/a	Organizace
Raná	Mozaikovitá pastva ovcí	Markéta Peřinová	SCHKO Č. středohoří

3.2 Péče o druh

3.2.1 Experimentální ověření možností umělých chovů

RP:

A. ZOO Praha

V loňském roce došlo k poklesu početnosti syslů přítomných ve voliére. Rok 2010 bude z tohoto důvodu věnován zejména hodnocení příčin vzniklé situace a zajištění preventivních opatření. Z hlediska omezení vlivu přívalových dešťů bude zvážena možnost vykopání odvodňovací stružky nad voliérou. U jedinců, kteří se probudí se zimního spánku, bude provedena parazitologická analýza trusu a pravděpodobně bude i odebrána krev k detailnímu rozboru. Dle výsledku rozborů bude rozhodnuto o přidání dalších jedinců do voliéry. V případě, že v dané době již budou k dispozici výsledky hodnocení genetické variability našich kolonií, budou tyto výsledky brány v potaz při výběru zdrojové kolonie pro odběr jedinců.

Spolupráce s pražskou zoologickou zahradou není zajištěna smluvní cestou a péče o voliéru je hrazena z prostředků ZOO Praha.

Zodpovědná osoba:

ZP: Jitka Uhlíková, Tomáš Kunca, ZOO Praha: Pavel Brandl

B. ZOO Brno

Bude pokračovat polopřirozený chov syslů ve voliére. Pokud nevzniknou zásadní problémy, které by znemožňovaly realizaci chovu, budou do voliéry v roce 2010 přidáni další jedinci (patnáct individuí) z vyškovského letiště. Dále budou v areálu ZOO Brno postaveny informační tabule o syslu obecném, jeho záchranném programu a účasti ZOO Brno na jeho realizaci. Text tabulí bude připraven ve spolupráci s koordinátorem ZP.

Spolupráce s brněnskou zoologickou zahradou není zajištěna smluvní cestou a péče o voliéru je hrazena z prostředků ZOO Brno.

Zodpovědná osoba:

ZP: Jitka Uhlíková, Tomáš Kunca, ZOO Brno: Jiří Dobiaš

Realizace:

Na podzimním setkání syslích garantů bylo rozhodnuto, že se uskuteční schůzka realizačního týmu na začátku roku 2011 a bude stanoven další postup odchovů sysla ve voliérách obou ZOO. Schůzka bude řešit jak obecné otázky (další postup s odchovem, genetika a parazitologie, vědecké studie), tak praktické problémy, které při odchovech vyvstávají (metody zjištění současného stavu populace v odchovech, metody přidávání a vypouštění syslů).

V současné době nefunguje odchov sysla tak, aby byl schopen zajistit jedince pro případné repatriace. Péče o voliéra je hrazena z prostředků ZOO. Do budoucna bude s největší pravděpodobností nutné zintenzivnit a rozšířit odchovy a tedy i zajistit pro ně další finanční zdroje.

A. ZOO Praha

V roce 2010 pokračoval polopřirozený chov syslů ve voliéře. Tento rok nebyli přidáváni další jedinci, vzhledem k pozorování poklesu v minulém roce byla tato sezóna využita spíše k pozorování aktuálního stavu kolonie. Avizovaná ohroženost kolonie nebyla potvrzena - podle několika pozorování se počet jedinců v roce 2010 pohyboval kolem 20, a to včetně mladých jedinců, ale přesný počet jedinců není znám. Nízký odhad početnosti syslů v kolonii, zjištěný při kontrolních odchycích v pražské voliéře během roku 2009, byl pravděpodobně způsoben velmi brzkou hibernací jedinců v důsledku nadměrného přikrmování. Na podzimní schůzce v ZOO bylo proto domluveno snížení krmných dávek a předběžně také přidání syslů do voliéry v roce 2011. Doposud bylo do voliéry přidáno 27 jedinců (viz tab. 4). Další postup v plánování odchovu bude řešen na zvláštní schůzce zpočátku roku 2011.

Jedinci ve voliéře zahájili v roce 2010 hibernaci v měsíci září, tedy v obdobné době jako sysli v přírodních koloniích.

Během prosince se pod tíhou sněhové pokrývky propadla voliéra a bude nutné ji v roce 2011 opravit ještě před probuzením syslů z hibernace (předpokládá se v průběhu března).

Zodpovědná osoba za chov syslů v ZOO Praha je Pavel Brandl.

Tab. 4: Přehled přidávání syslů do voliéry v ZOO Praha. Všichni jedinci pochází z lokality Letňany.

ROK	MĚSÍC	DEN	SAMEC	SAMICE	ÚHYN ♂	ÚHYN ♀	CELK.	POZN.
2006	srpen	16	3	1			4	
2007	duben	4	3	5	1		7	
2007	srpen	10	4	5			9	vypuštění 14. srpna
2007	srpen	14	5	3			8	vypuštění 14. srpna
2009	březen	17			1		-1	nalezena jen přední ½ (pohlaví??)
CELKEM VE VOLIÉŘE							27	

B. ZOO Brno

Do voliéry bylo přidáno 13 jedinců (celkem je ve voliéře 23 jedinců i s rokem 2009, viz tab. 5). Pracovníci ZOO pravidelně zaznamenávají aktivitu syslů ve voliéře. Podle těchto záznamů se počet jedinců v roce 2010 pohyboval kolem 20 včetně mladých jedinců. Jedinci ve voliéře zahájili hibernaci v měsíci září. Stejně jako v pražské ZOO bude další postup řešen na schůzce zpočátku roku 2011, zatím bylo předběžně domluveno snížení přikrmování.

Zodpovědná osoba za chov syslů v ZOO Brno je Aneta Mazancová, Jiří Dobiaš v ZOO Brno již nepracuje.

Tab. 5: Přehled přidávání syslů do voliéry v ZOO Brno. Všichni jedinci pochází z lokality letiště Vyškov.

ROK	MĚSÍC	DEN	SAMEC	SAMICE	ÚHYN ♂	ÚHYN ♀	CELK.
2009	červenec	21	4	6			10
2010	duben	8	5	8			13
CELKEM VE VOLIÉŘE							23

3.3 Monitoring stavu populace

RP:

Celorepublikový monitoring stávajících populací sysla obecného proběhne v měsíci červenci. Monitoring lokalit bude prováděn realizačním týmem ZP a guaranty jednotlivých lokalit. Kromě tohoto centrálního monitoringu budou lokality pravidelně navštěvovány svými guaranty, kteří o návštěvě zašlou informaci koordinátoru ZP ve formě „Protokolu kontroly lokality“.

Zodpovědné osoby: Jan Matějů, Jitka Uhlíková, Tomáš Kunca, Petra Schnitzerová, guaranti lokalit

Realizace:

Monitoring stávajících populací sysla obecného na celém území republiky proběhl v měsíci červenci. Byl prováděn realizačním týmem ZP a guaranty jednotlivých lokalit. Kromě tohoto centrálního monitoringu byly lokality navštěvovány guaranty, kteří o návštěvě zasílali informaci ve formě „Protokolu kontroly lokality“.

Výsledky monitoringu potvrdily výskyt syslích kolonií na 32 lokalitách ČR. Celková odhadovaná početnost se vyšplhala na 3954 jedinců, což je rekord dosavadního monitoringu. Zlepšení situace - zvýšení početnosti sysla - bylo zjištěno na osmi lokalitách, snížení početnosti na celkem šesti lokalitách (viz tab. 6).

Nový výskyt sysla byl hlášen ze tří lokalit v Brně: Brno- Řečkovice, Brno-Palackého koleje a okolí ZOO Brno (vždy pozorováno několik málo jedinců). S největší pravděpodobností se jedná o migraci z 2-3 km vzdálené lokality letiště Medlánky, kde díky kvalitnímu managementu v posledním roce stoupla početnost na téměř dvojnásobek.

Během roku přibylo celkem pět nově hlášených lokalit: Praha- Třeboradice, dvě různé lokality u obce Chvalovice na Znojemsku, Brno-Černovice (historická lokalita) a Hrubšice-Černice.

Všechny tyto lokality bude třeba ověřit v následujícím roce.

Na setkání syslích guarantů bylo rozhodnuto, že bude obnovena celorepubliková jarní kontrola (duben) lokalit s koloniemi sysla s účastí koordinátora ZP za účelem lepšího přehledu a seznámení se se stávajícími populacemi sysla v ČR.

SEZNAM SOUČASNÝCH A V POSLEDNÍCH DVOU LETECH PRAVDĚPODOBNĚ ZANIKLÝCH (KURZÍVOU NA KONCI) LOKALIT S KOLONIEMI SYSLA OBECNÉHO

Tab. 6: Přehled odhadované početnosti syslů na jednotlivých lokalitách. Kurzívou jsou označeny lokality pravděpodobně zaniklé v posledních dvou letech (viz seznam lokalit výše). Údaje jsou převzaty ze závěrečné zprávy monitoringu sysla obecného v ČR v roce 2010. Vysvětlivky k symbolům jsou uvedeny pod tabulkou.

Číslo lokality	Lokalita - obec	Lokalita	Odhadovaná početnost syslů		
			2008	2009	2010
1	Hodkovice nad Mohelkou	sportovní letiště	10	10	10
2	Raná	Hrádek - sportovní letiště	130	150	300
3	Raná	NPR Raná	250	250	150
4	Roudnice nad Labem	sportovní letiště	100	100	100
5	Mladá Boleslav	Debř - NPP Radouč	20	60	35
6	Mladá Boleslav	Bezděčín - sportovní letiště	250	350	300
7	Karlovy Vary	Olšová Vrata - golfové hřiště	60	70	100
8	Karlovy Vary	Letiště Olšová Vrata	40	25	30
9	Velká Dobrá	sportovní letiště	15	15	10
10	Praha	Letňany - sportovní letiště	650	600	550
11	Kolín	sportovní letiště	50	70	100
12	Loděnice	PP Špičatý vrch - Barrandovy jámy	50	10	13
13	Milešov	Trhovky - tábořiště	60*	70*	90*
14	Bořitov	sportovní letiště	200	200	200

15	Strakonice	sportovní letiště	75	40	40
16	Medlánky	sportovní letiště	120	130	200
17	Vyškov	vojenské letiště	650	600	600
18	Mohelno	NPR Mohelenská hadcová step	70	60	75
19	Újezd u Brna	zahrádkářská kolonie	10?	0?	10?
20	Nová Bystřice	Albeř - tábořiště	40	55	25
21	Ivančice	pastviny Hrubšice-Biskoupky	110	230	140
22	Jamolice	záložní letiště	100	150	150
23	Ivančice	areál vodárny Ivančice	25	15	15
24	Ivančice	Hrubšice - PR Nad řekami	20	35	55
25	Velké Pavlovice	vinice	40	40?	40?
26	Čejč	vinice	20	20?	40?
27	Milotice	sportovní letiště	250	400	400
28	Břeclav	Ladná - sportovní letiště	35	35	35
29	Jaroslavice	sad, okraje polní cesty	10?	5?	5?
30	Křídlovky	zahradka rodinného domu	1	0?	1
31	Hrušovany u Brna	záhumnky, vinice, zahrady	100	80?	80?
32	Miroslav	sportovní letiště	10	25	55
33	Dublovice	Chramosty - chatová kolonie	5	5?	0?
34	Dublovice	Líchovy - Hotel Mana	0	0	-
35	Člunek	Lomy - vojenská střelnice	8	0?	0
36	Brno	Hotel Atlantis	4?	3?	0
37	Svatobořice - Mistřín	zahrádkářská kolonie	-15	0?	0?
Celkový počet			3564	3755	3779
Celkový počet včetně nejistých dat			3599	3908	3954

* včetně dříve nemonitorovaných částí Bor a Loužek

5? nejistý údaj

? lokalita nebyla v době monitoringu známa

- lokalita nebyla kontrolována

3.4. Výzkum

RP:

*Rok 2010 bude závěrečným rokem řešení tříletého grantového projektu VaV „Výzkum biologie, ekologie a rozšíření sysla obecného (*Spermophilus citellus*) v kontextu jeho Záchraného programu v České republice“. Hlavním příjemcem projektu je PřF UK, Praha. V roce 2010 budou k dispozici výsledky pedologické analýzy lokalit sysla v ČR. K dispozici budou také dílčí výsledky genetické a parazitologické analýzy. V průběhu roku bude pokračovat značkování syslů pro analýzu demografické struktury na vybraných lokalitách, sběr materiálu pro genetickou a parazitologickou analýzu a sběr materiálu pro hodnocení entomofauny syslích nor.*

Zodpovědná osoba grantového projektu: RNDr. Vladimír Vohralík, CSc., katedra zoologie PřF UK.

Realizace:

Grantový projekt byl v roce 2010 ukončen a dílčí výsledky byly prezentovány na seminářích Katedry zoologie PřF UK a na setkání syslích garantů. Souhrnné výsledky budou k dispozici v první polovině roku 2011.

Předběžné výsledky grantu VaV:

Hodnocení biotopových nároků sysla obecného:

Bylo provedeno fytoecenologické (35 lokalit) a pedologické (38 lokalit – 43 půdních sond) hodnocení recentních lokalit výskytu sysla v ČR. Výsledky ukazují na to, že syslí kolonie obývají široké škály půdních typů, nejčastěji ze sprašových sedimentů (černozem, šedozem, hnědozem, regozem), půdy převážně střední zrnitosti, hluboké a středně hluboké, dostatečně vododržné, středně provzdušněné. Neobývají půdy semihydromorfní a hydromorfní. Sklon ke zhutnění půdy přitom nemá negativní vliv na výskyt sysla na lokalitě.

Analýza genetické variability

Bylo zpracováno 408 vzorků z 27 populací z ČR a 3 vzorky z Maďarska, analýza byla provedena na 13 mikrosatelitových lokusech. Byla nalezena určitá genetická diferenciací mezi studovanými populacemi, zjištěná variabilita má do jisté míry klinální charakter. Podobnosti mezi geograficky blízkými populacemi jsou zřejmě důsledkem společného původu, diferenciací mezi koloniemi je důsledkem procesů probíhajících v malých populacích (efekt zakladatele, genový posun, inbreeding aj.). Míra genetické odlišnosti, resp. podobnosti mezi jednotlivými populacemi bude dále studována.

Parazitofauna

Realizován byl sběr trusu syslů– individuální a směsné vzorky, ze kterého bylo dále provedeno parazitologické vyšetření trusu (standardní flotační metoda, mikroskopie). Celkem bylo vyšetřeno 202 vzorků. Celková prevalence kokcií byla ~ 96 %, nalezeny byly velmi časté smíšené infekce (~ 70 %) - *E. callospermophili* 90 %, *E. citelli* 66 %, *E. lateralis* 23 % (2009 poprvé v ČR!), *E. cynomysis*: 10 %. Zda má tak vysoká prevalence infekcí vliv na fitness zvířat není známo. Podrobněji budou výsledky parazitologického výzkumu hodnoceny v roce 2011.

Analýza akustické komunikace

Studovány byly varovné signály vydávané v přítomnosti člověka. Bylo zjištěno, že varovný signál sysla obecného má velký potenciál kódovat informaci o identitě jedince (97% úspěšnost určení). Lze tedy předpokládat, že jedinci v koloniích jsou schopni individuálně rozpoznávat příslušníky své kolonie.

Entomofauna syslích nor a její vztahy k hostitelskému druhu: cenózy brouků

Proběhl výzkum společenstva nidikolních brouků, provedeny byly opakované sběry na 8 lokalitách (metoda: padací pasti u vchodů do nor), monitoring hmyzu byl dále proveden na 18 lokalitách.

Početně bylo nejvíce zastoupeno 9 čeledí brouků: drabčíkovití (Staphylinidae), lanýžovníkovití (Leiodidae), mrchožroutovití (Silphidae), kožojedovití (Dermestidae), nosatcovití (Curculionidae), maločlencovití (Cryptophagidae), hlodníkovití (Latridiidae), mršníkovití (Histeridae) a kovaříkovití (Elateridae). Doložen byl dále výskyt 6 specializovaných nidikolních druhů: *Helophorus nubilus* (Helophoridae), *Catops nigriclavus* (Leiodidae), *Margarinotus marginatus* (Histeridae), *Gnathoncus disjunctus suturifer* (Histeridae), *Ontophagus vitulus* (Scarabaeidae), *Aphodius citellorum* (Scarabaeidae).

Analýza výsledků reintrodukcí sysla obecného ve střední Evropě

Ve spolupráci s kolegy ze Slovenska a Polska byla provedena rozsáhlá rešerše všech dostupných publikovaných i nepublikovaných údajů o vypouštění (reintrodukcích) syslů do volné přírody v Čechách, na Slovensku a v Polsku. Od roku 1989 proběhlo v uvedených zemích celkem 12 reintrodukčních akcí, v rámci nichž bylo na 14 lokalitách vypuštěno více než 2500 syslů. Pouze v sedmi případech se sysli na cílové lokalitě usadili a došlo zde k jejich

rozmnožování. Na základě podrobných popisů reintrodukcí byly diskriminační analýzou identifikovány hlavní faktory, které rozhodují o její úspěšnosti.

Diskriminační analýza ukázala, že úspěšnost projektu roste spolu s počtem vypuštěných jedinců, ale klesá s délkou reintrodukce, respektive počtem sezón vypouštění na téže lokalitě ($p = 0,015$; $\chi^2 = 8,43$; Akaike information criterion = 12,73). Důležitým faktorem je použití uměle vytvořených nor, což v kombinaci s oplocením vypouštěcích ploch významně zvyšuje šance na úspěšné osídlení lokality ($p = 0,0067$). Výhodou je i použití jedinců z volné přírody oproti sýslům odchovaným v zajetí ($p = 0,023$). O úspěchu nerozhoduje, zda bylo místo reintrodukce voleno náhodně nebo na základě dřívějšího výskytu sýslů. Vliv managementu lokality na úspěšnost reintrodukce se sice nepodařilo prokázat, ale to mohlo být způsobeno tím, že management lokalit byl obvykle v průběhu vypouštění jedinců dobrý a teprve později, po 1 až 2 letech od posledního vypouštění, docházelo z různých důvodů k jeho zhoršení nebo absenci.

Při plánování dalších reintrodukčních projektů je třeba zvážit všechny uvedené faktory. Reintrodukce by měly být prováděny pouze s dostatečným počtem jedinců, v ideálním případě původem z volné přírody. Při vypouštění by mělo být použito jak umělých nor, tak i oplocení plochy. Při neúspěchu reintrodukce po dobu cca tří sezón není vhodné pokračovat ve vypouštění sýslů na téže lokalitě. Zároveň je třeba věnovat pozornost i volbě lokality a její dlouhodobé údržbě.

3.5 Výchova a osvěta

RP:

V roce 2007 byly na lokalitách, které jsou využívány k rekreačním účelům (Trhovky, Albeř), instalovány informační laminované papírové cedule o sýslu obecném. V roce 2010 bude přítomnost cedulí zkontrolována a příp. obnovena.

V roce 2009 byla z finančních prostředků AOPK ČR vydána informační brožura „Sysel obecný-hlodavec, který nesyslí“. Tato brožura bude distribuována na příslušné odbory životního prostředí krajských úřadů. Společně s brožurou bude zaslána informace o výskytu a početnosti kolonií, které se nachází v správním území daného kraje. Tato aktivita má zajistit informovanost odborů životního prostředí v souvislosti se změnou kompetencí krajských úřadů, které dle novely zákona č. 114/1992 Sb. vydávají výjimky z ochranných podmínek sysla obecného ve volné krajině svého správního území.

Na Správu budov a zařízení UK bude zaslána informace o výskytu a početnosti kolonie sysla obecného ve výcvikovém středisku UK Albeř. Tato aktivita má zajistit informovanost o výskytu a početnosti kolonie sysla na území střediska a právních předpisů, které jsou s tímto výskytem spjaté.

Zodpovědná osoba: Jitka Uhlíková, Tomáš Kunca

Realizace:

Všechny uvedené činnosti byly provedeny.

Celkem na třech lokalitách (Radouč, Raná, Kolín) byly instalovány informační panely o sýslu obecném. Panel na Radouči byl financován z rozpočtu SDPK, na ostatních dvou lokalitách (Raná, Kolín) byly panely instalovány v rámci projektů z Norských fondů. Instalace osvětové tabule, předběžně plánovaná v ZOO Brno, nebyla v tomto roce realizována.

Záchranný program byl dále prezentován formou posteru na mezinárodní konferenci o ochraně sysla obecného (III. EGSM, Ordu, Turecko) a na konferenci „Využití výzkumu a monitoringu pro ochranný management“ formou společného posteru pro všechny záchranné programy.,

V rámci projektu VaV „Výzkum biologie, ekologie a rozšíření sysla obecného (*Spermophilus citellus*) v kontextu jeho Záchraného programu v České republice“ byl vydán text Záchraného programu formou knižní publikace (česko-anglická verze).

V listopadu 2010 byl spuštěn profil ZP na facebooku. Na FCB jsou neformálním způsobem prezentovány i aktivity ZP sysla, které mají velmi pozitivní ohlas mezi širší veřejností.

3.6. Ostatní opatření

3.6.2 Vytvoření katalogu lokalit potenciálně vhodných pro sysla

RP:

V roce 2010 bude pokračovat výběr lokalit potenciálně vhodných pro sysla v rámci projektu nevládní organizace Daphne. Tento projekt bude financován z Norských fondů a výběr lokalit bude probíhat na území Jihomoravského kraje, konkrétně mezi obcemi Jamolice a Miroslav (okr. Znojmo).

Realizace:

Vytvoření katalogu lokalit potenciálně vhodných pro sysla je předpokladem pro opatření ZP č. 3.1.2 Obnova lokalit s biotopem vhodným pro sysla obecného, případně pro opatření ZP č. 3.2.2 Repatriace sysla obecného na přírodní lokality

V rámci studie bylo na jihozápadní Moravě na pomezí krajů Vysočina a Jihomoravského identifikováno 26 potenciálních lokalit, které by mohly být po zavedení vhodného managementu samovolně obsazeny migrujícími sysly. Všechny se nacházejí v severní části zájmového území v oblasti přibližně vymezené obcemi Mohelno, Ivančice a Moravský Krumlov a přílehlými úseky řek Oslavy a Rokytne. Lokality byly hodnoceny podle osmi parametrů a prioritizovány podle celkového počtu dosažených bodů. Klíčovou oblastí, kde je doporučeno tento koncept realizovat, je okolí obce Jamolice a syslí kolonie na místním záložním letišti. Poblíž kolonie se nachází více ploch potenciálně velmi vhodných pro vytvoření sítě migračně dostupných lokalit. Na jedné z vytipovaných lokalit (Hrubšice-Černice) byl výskyt sysla v průběhu terénního mapování již zaznamenán. Druhou vhodnou oblastí pro realizaci záměru je okolí obce Mohelno. Zde má však tento koncept z důvodu nepřekonatelných migračních překážek v širším okolí spíše lokální význam.

Zcela neperspektivní se jeví celá jižní část zájmového území (jižně od řeky Rokytne), kde dominuje intenzivně využívaná zemědělská krajina bez výraznějšího zastoupení travních porostů a neproduktivních prvků. Případné snahy o rozšiřování výskytu sysla samovolnými migracemi z kolonie nacházející se na letišti u obce Miroslav by měly spíše uvažovat o převádění dostatečně velkých ploch orné půdy na trvalé travní porosty a jejich následný management.

Nejvýznamnější lokality, navrhované pro repatriaci sysla na jižní Moravě, jsou uvedeny v tab. 7.

Tab. 7: Nejvýznamnější lokality na jižní Moravě v oblasti mezi Mohelnem a Miroslaví podle katalogu potenciálních syslích lokalit. Uvedena je velikost lokality a vzdálenost od stávajících syslích kolonií.

Lokalita	Velikost (ha)	Vzdálenost od stávající syslí kolonie
		(km)
Mohelno - U jezera	16	1,6
Mohelno - Na Čihadle	6	1
Mohelno - Na Čihadle 2	3	1,7
Hrubšice - Černice	70	0,5 resp. 1,4
Jamolice - Základy	4	0,4 resp. 1,5

Jamolice - vojenské cvičiště	6	0,7
Hájky	26	1,5
Hájky 2	2	2

Ostatní

V následujícím přehledu jsou uvedeny další aktivity a problémy v realizaci ZP sysla v roce 2010:

01. Veřejné vnitrostátní letiště Vyškov – byl dokončen bezúplatný převod pozemků vyškovského letiště z Ministerstva obrany na AOPK ČR. Převod tak představuje výrazné zjednodušení v zajišťování financování managementu. Významným navazujícím krokem bude uzavření nájemní smlouvy mezi AOKP ČR a vyškovským aeroklubem a dohoda na dlouhodobém zajištění managementu lokality.

02. Ukončení řízení ČIŽP v areálu hotelu Atlantis v Brně- Rozdrojovicích – v roce 2010 bylo ukončeno správní řízení ve věci porušení ustanovení paragrafu 50 zákona č. 114/1992 Sb. v platném znění v areálu hotelu Atlantis. ČIŽP udělila provozovateli hotelu Atlantis pokutu 30 000,- Kč.

03. Veřejné mezinárodní letiště Praha-Letňany – v průběhu roku 2010 pokračovala jednání o úpravě a využití plochy letiště. To bude rozšířeno v severovýchodní části vyřezáním náletových dřevin a navezením vhodné zeminy. Toto území tak může představovat potenciální plochu pro další šíření sysla. Dalšími zásahy v průběhu roku byla sanace skládky v JV části letiště a stavba golfového odpaliště s hřištěm. I tyto zásahy představují potenciální plochu pro další šíření sysla, i když ne příliš rozsáhlou. Se správou letiště bylo dále jednáno o třech variantách stavby oplocení kolem letiště (tak, aby stavba co nejméně zasáhla do lokality sysla). Při jednáních a kontaktu se správou letiště a občanskými sdruženími v okolí (jsou ve výrazné opozici vůči sobě) pokračovala snaha obou stran zatáhnou OP do vzájemných dlouhodobých sporů. Tento dlouhodobý konflikt může v budoucnu velmi komplikovat OP péči o tuto lokalitu, jednu ze dvou nejvýznamnějších v ČR.

04. Loděnice – vyhlášení přírodní památky

V tomto roce byla SCHKO Český kras vyhlášena Přírodní památka Syslí louky u Loděnic z důvodu ochrany zde přítomné kolonie sysla obecného.

05. Rekonstrukce vodárenského objektu v Ivančicích - Svazek vodovodů a kanalizací Ivančice požádal o novou vyjímku z ochranných podmínek sysla obecného z důvodu rekonstrukce zdroje Ivančice. Investor byl nucen změnit trasu vodovodu, protože se nedohodl s vlastníky pozemků. Vodovod tak povede po stávajícím vedení přes území s výskytem sysla. Za spolupráce s odborem OŽP KÚ Jihomoravského kraje byly ve vyjímce specifikovány postupy všech činností a kompenzací tak, aby se podařilo kolonii samovolně přesunout na okolní plochy a po skončení činností zajistit návrat do původního stavu s pravidelným managementem plochy.

06. Setkání garantů lokalit sysla obecného

Proběhlo 26/11 2010. Pozornost byla věnována financování managementu na jednotlivých lokalitách, monitoringu, stavu polopřirozených chovů v zoologických zahradách a problémům na jednotlivých lokalitách.

07. Proces schvalování plánů péče NPP Letňany a NPR Mohelenská hadcová step

NPP Letňany: Plán péče byl vrácen k přepracování kvůli pozemkových změnám. To způsobuje významnou komplikaci v realizaci ZP: pro jednání se správou letiště (dlouhodobý tlak na rozvoj letiště, v němž je mj. zahrnuto vyasfaltování vzletových a přistávacích drah) není k dispozici základní podklad pro péči o lokalitu, a velmi významným problémem je nemožnost zajištění dotací na management v roce 2011, na kterém je syslí populace závislá.

NPR Mohelenská hadcová step: Proces vyhlášení (přehlášení) stále není dokončen. Komplikace v realizaci ZP: V současné době není lokalita s výskytem sysla zahrnuta do NPR. Součástí nově vyhlášené NPR má být ochranné pásmo s touto lokalitou. Lokalitu proto není možné zařadit do projektu AOPK ČR, připravovaného do OPŽP na péči o MZCHÚ na dalších 5 let. Reálně tak hrozí, že v budoucnu nebudou prostředky na management /nebo omezeně/) a zajištění dotací na management v roce 2011.

08. Výměna dat o evropském rozšíření sysla obecného

Byla spuštěna mapovací on-line aplikace na www.groundsquirrel.cz pro vytváření souhrnné databáze a map rozšíření v celém areálu rozšíření sysla .

Shrnutí

1. Zajištění managementu

V tab. 8 je uvedeno 13 lokalit s největší odhadovanou abundancí při monitoringu 2010. Hranice pro tuto početnost je 100 jedinců. Tyto lokality představují z hlediska abundance 83-87% z celkové populace sysla v ČR.

Pro budoucí úspěšnost ZP je zcela zásadní management v CHKO České Středohoří, konkrétně na lok. č. 2 Raná - Hrádek a Raná. Tyto lokality představují reálně nejbližší cestu k vytvoření první stabilní přírodní metapopulace sysla v ČR. Je ovšem nutné je propojit a v delším časovém horizontu zajistit jak pravidelný management, tak možnost šíření sysla do okolí (na předem vytipované lokality dle zpracované studie - katalogu lokalit potenciálně vhodných pro sysla na území CHKO České středohoří). Díky projektu z Norských fondů výrazně stouply počty jedinců na lok. Raná - Hrádek, naopak pokles jedinců díky nevhodně nastavené pastvě zaznamenala lok. Raná. Do budoucna bude proto velmi důležité zajistit ve spolupráci se SCHKO ČS pravidelný a vyhovující management.

Díky projektům z Norských fondů zaznamenaly zvýšené abundance i lokality č. 16 Brno - Medlánky a č. 11 Kolín.

V letošním roce byl nedostatečně zajištěn management na lokalitě Hrubšice-Biskoupky (v letním období byla vynechána seč). Bylo proto kontaktováno ZD, která lokalitu obhospodařuje. ZD přislíbilo nápravu. Management je zde financován z AE dotací.

Tab. 8: Přehled lokalit s odhadovanou početností 100 a více jedinců a zhodnocení managementu v roce 2010

Číslo lokality	Lokalita - obec	Odhad početnosti 2010	Stav managementu
17	Vyškov	600	Velmi uspokojivý
10	Praha - Letňany	550	Uspokojivý
27	Milotice	400	Uspokojivý
2	Raná - Hrádek	300	Velmi uspokojivý
6	Ml. Boleslav - Bezděčín	300	Uspokojivý
14	Bořitov	200	Velmi uspokojivý
16	Brno - Medlánky	200	Velmi uspokojivý
3	Raná	150	Neuspokojivý
22	Jamolice	150	Uspokojivý

21	Hrubšice - Biskoupky	140	Neuspokojivý
4	Roudnice n/L	100	Uspokojivý
7	K. Vary - golf	100	Velmi uspokojivý
11	Kolín	100	Velmi uspokojivý
Celkový počet		3290	

2. Realizace polopřirozených chovů

Ve voliérách obou ZOO je třeba vyřešit obecné a praktické otázky a problémy s odchovy spojené a vytvořit konkrétní plán dalšího postupu. Problematiku odchovů, nad níž se sejde realizační tým záchraného programu na počátku roku 2011, lze shrnout takto:

- 1) Jak dál s odchovy
 - a) polopřirozený chov v kombinaci s „polskou“ cestou?
 - polopřirozený chov: odchov sysla ve voliérách na územích, kde se dá po čase vypustit do okolí voliéry (voliéra se otevře a sysli se v ideál. případě uchyti v okolí voliéry), na repatriaci se pak použijí jedinci, kteří jsou odchyceni mimo voliéru
 - „polská“ cesta: odchov sysla ve voliérách bez vypouštění z voliéry, na repatriaci se používají jedinci odebraní přímo z voliér
 - b) stejná nebo rozdílná strategie v obou ZOO?
- 2) Genetika a parazitologie
 - a) genetická variabilita - přidávat jedince z té samé nebo z více lokalit?
 - doposud: v ZOO Praha sysli z letiště Letňany, v ZOO Brno sysli z letiště Vyškov
 - b) možný vliv parazitů na fitness, stav populace?
- 3) Diplomové / bakalářské práce
 - a) témata, vedoucí

Praktická témata (v případě potřeby stanovit postup pro každou ZOO zvlášť)

- 4) Současný stav
 - a) co je ve voliérách za zvířata - odchyt syslů, čipování
 - b) pravidelná kontrola voliér
 - v Brně funguje denní kontrola, je třeba zavést pravidelnější kontroly v pražské ZOO
- 5) Přidání syslů
 - a) kolik, odkud, kdy?
 - konkrétní plán na rok 2010 pro obě ZOO
- 6) Vypouštění syslů
 - a) při jakém počtu zvířat / kdy?
 - b) způsob otevření voliéry / management okolo voliér?

3. Početnost populace v ČR

V roce 2010 byla celková početnost odhadovaná na 3779-3954 jedinců, což je zatím největší zaznamenaná abundance v ČR. Zásadní roli zde hraje především zlepšení zajištění managementu a v něm možnost využití finančního nástroje Norské fondy, který umožnil provádět nadstandardní management (například odkřoviňování rozsáhlých ploch či kosení okolních ploch letišť). Do budoucna je proto důležité zajištění managementu i na těchto plochách.

V dohledné době lze na druhou stranu očekávat zánik některých dlouhodobě málo početných kolonií, především takových, kde počet nepřesahuje 10 jedinců.

Závěr

Za období realizace ZP pokračuje pozitivní růstová tendence syslí populace ČR. Stěžejní je v tomto směru zajištění managementu na lokalitách s vícečetnými koloniemi. Zvláštní pozornost je třeba věnovat Rané v Českém středohoří, kde je reálné v horizontu několika málo sezón dosáhnout propojení kolonií dvou lokalit. Dále je důležité důsledně podpořit

odchov sysla v obou ZOO tak, aby bylo možné odebírat jedince pro repatriace na předem stanovené lokality. Ruku v ruce s tím jde příprava těchto ploch a zajištění trvalého managementu na těchto plochách. Jako důležitý bod se v této souvislosti jeví znalost migračních schopností jedinců, tedy studium migračních vzdáleností pomocí telemetrie. Zlepšení znalostí v této oblasti by mohlo výrazně napomoci v jistější volbě lokalit z hlediska vzdálenosti mezi těmito lokalitami.